

FRI-ONLINE-DPM(S) -02:

CONTEMPORARY APPROACHES FOR DEVELOPING STUDENTS ' COMMUNICATIVE SKILLS

Prof. Antoaneta Momchilova, DcS

“Angel Kanchev” University of Ruse

Phone: 0885-905- 425

E-mail: aim@uni-ruse.bg

Abstract:

Physical education and sports in Bulgaria are built on European values and at the same time have their own model and ways to acquire information, knowledge, motor habits and values. Modern educational requirements for the learning process cannot be realized using traditional methods. The application of interactive approaches to training ensures effective transfer of theory in practice and high reliability in the planning and implementation of any motor activity in training. These are techniques, tools and methods aimed at integrative problem solving related to the development of students' communication skills and their formation as individuals. The development indicates a methodology for their application in a lesson in physical education and sports in primary school.

Keywords: physical education and sports, interactive methods, motor skills, communication skills.

ВЪВЕДЕНИЕ

Използването на интерактивните подходи за развиване на комуникативните способности на учениците в начална училищна възраст предизвикват повишен интерес у педагозите. Затова свидетелстват големият брой научни публикации, отразяващи проблема в различни научни области.

Интерактивните методи (ИМ) включват няколко понятия: интеракция, иновация, интерактивно обучение.

Интеракция (interact, от лат. inter – между, и act, от лат. actus – правя нещо, действам, имам влияние). Тя е взаимодействие на две или повече лица, които си влияят, взаимодействат помежду си и си въздействат.

Иновация (innovatio, от лат. novatio – обновявам, променям). Иновацията е обновление, въвеждане на новост в практиката, изразяваща се в нова технология, организационна промяна и други.

Интерактивното обучение по физическо възпитание и спорт изисква наличието и използването на постоянна обратна информация и ангажирането на учениците в обсъждания на конкретни проблеми, свързани с усвояването на преподавания учебен материал. Обратната връзка подпомага да се изградят у тях обосновани стратегии на поведение.

Учителят не предоставя знанията готови за запаметяване, а стимулира ученика за самостоятелни решения в процеса на дейността. По този начин провокира неговата динамична интелигентност и извлича познание за начин на действие. Така спортният педагог не е само източник на информация. Той заема ролята на медиатор, който съдейства за изграждането на креативна среда, в която информационните потоци свободно достигат до учениците.

Безспорен факт е, че заедно с всички други предимства, които носи интерактивното обучение, то създава и развива комуникативните умения на учениците, а това е особено важна предпоставка за успешната им адаптация по-късно в професионалния и социалния им живот. Традиционното обучение, което е структурирано предимно на основата на наблюдаване и изпълнение от страна на обучаваните, няма как да усъвършенства комуникативните им способности.

В процеса на интерактивното обучение основните страни на комуникацията в урока по физическо възпитание и спорт се отнасят до осъществяване на единство от преподаване и учене, стимулиране на двигателната дейност на учениците, и до установяване на контрол и самоконтрол в обучението.

Предаваната учебна информация и нейното адекватно възприемане и разбиране се

осъществява посредством вербалната комуникация, съпътствана от невербални средства на комуникация (оптико-кинетични знаци: жестове, мимика, диапазон и тоналност на гласа, технически правилна демонстрация на изучаваната двигателна задача и др.).

Учителят прогнозира и конструира комуникативния модел на взаимодействието си с учениците за предаване, приемане, обработване, обменяне и контролиране на учебната информация. *Дидактическата комуникация в обучението по физическо възпитание и спорт има три основни насоки:* организационно-функционална, съдържателна и процесуално-резултативна и произтичащи от тях функции.

Организационно-функционалната включва организацията на комуникативния модел, който реализира единството на преподаване и учене. В съответствие с особеностите на съдържанието на урока, целите, задачите, произтичащи от него, особеностите на класа и личните предпочитания, учителят планира комуникативната страна на своята работа. Комуникативните цели са подчинени на педагогическите и съдействат за осъществяването им. Използват се разнообразни средства (обяснения, демонстрации, указания, въпроси, забележки, поправки за решаването им и успешно преодоляване на спонтанно възникнали комуникативни ситуации).

Съдържателната страна на комуникацията се свързва с: предвиденото за усвояване учебно съдържание; формулирането на изискване за съвместна работа при обмен на основна информация; техниката на вербалната и невербална информация (съвкупност от начини и подходящи средства за реализирането ѝ, която ще осигури единството на преподаване - учене).

Важна характеристика на съдържанието на комуникацията е, че то е подчинено на съдържателната страна на преподаването и ученето и на информационната им характеристика. За реализирането на тези дейности се формулират изисквания за съвместна работа, насочени към успешното овладяване на учебната информация от учениците.

В границите на *процесуално-резултативната насока* на комуникацията се извършва сравнение между планирани и реализирани цели. Оценяват се практическото осъществяване на съдържателния компонент и специфичните умения за реализиране на комуникацията (умение за ориентиране в пространството, умение за установяване на контакти, умение за поддържане на информационно общуване - рационално усвояване на информацията и др.).

Дидактическата комуникация се характеризира с интегритетното цяло на обект-субектните отношения, които дават възможност да се обособят ***следните основни функции:***

➤ *Информационна* - свързва се с информационния потенциал на преподаването и ученето. Нейното собствено съдържание се определя от съдържанието на обучението. Чрез тази функция се съдейства за овладяване на предвиденото по програма информационно съдържание в урока по физическо възпитание и спорт.

➤ *Нормативна* - осъществява се от трите основни страни на комуникативната дейност. Чрез комуникацията, която се поражда по инициатива на учителя се ръководи и контролира процеса на организационното функциониране на обучението (ученикът, използвайки информацията, осъществява познавателна и практическа дейност, а учителят е организатор на дейността му), регулират се взаимоотношенията помежду им

➤ *Развиваща* - отнася се до учениците. Насочена е към създаване на условия за индивидуализация и диференциация на обучението, допринасящи за развитието им.

➤ *Интегративно-активизираща* - предполага наличието на взаимно разбиране и взаимодействие между самите ученици. Тази функция на дидактическата комуникация се отнася до проблемно-груповото интерактивно обучение.

Налице е концепцията за сътрудничество между между учениците, между учител и ученици, при усвояване на учебно съдържание. Взаимното разбиране и съгласуване в двигателните действия се постига, когато участниците в комуникативния акт използват адекватни понятия и съждения, които осигуряват обмен на мисли за начин на изпълнението им. Установява се необходимата информационна връзка между тях.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Целта на настоящото проучване е в определените по учебен план уроци по физическо възпитание и спорт да се приложат ориентираните към целите на съвременното обучение интерактивни подходи и да се установи влиянието им върху комуникативните способности на учениците. Техният подбор и умелото им съчетаване с традиционните методи са от решаващо значение за ефективността на образователния процес.

Организация и методика на изследването

Експерименталната работа осъществихме с ученици от четвърти клас 2019 г. от СУ „Йордан Йовков”, гр. Русе. Общият брой на изследваните лица е 50, обособени в две групи: експериментална (Е гр.) общо 25 момчета и момичета и контролна (К гр.) общо 25 момчета и момичета. В К гр. е приложена традиционната методика на работа, а в Е гр. водещ модел за преподаване е **интерактивния** – учителят и обучаваните са „равноправни субекти“ на обучението. Процесът на обучение се осъществява в условията на непрекъснато, активно взаимодействие между всички участници. Налице е постоянна обратна връзка.

На схема 1. са представени връзките на взаимодействие в Е гр. На нея ясно е очертан свободния информационен поток в класа. Прилаганите **ИМ** са основани на едновременното получаване на знания, формирането на умения, двигателни навици и изграждането на нагласи чрез поставянето на обучаваните в ситуации, в които могат да си взаимодействат и след това да ги обсъждат на основата на преживяното при изпълнението им. От състояние на пасивни наблюдатели и слушатели те се превръщат в активни участници в процеса на собственото си обучение.

Поставят се в ситуации на постоянно обсъждане, изразяване на собствено мнение. Именно в рамките на тази нова обстановка интерактивното обучение в урока по физическо възпитание и спорт добива особена важност и значение, тъй като помага за усвояване на практически опит в учебна среда, за генериране на комуникативни и творчески способности, иновативни решения и креативност.

Схема 1. Структура на интерактивния модел на обучение

ИМ приложени в практическото обучение на учениците по физическо възпитание и спорт са **привлекателни с:**

➤ *Прагматичната им ориентация* при усвояването на знанията за изпълнение на планираните двигателни задачи в урока и активната им позиция;

➤ *Новата визия* за ролята на началния педагог в обучението – от основен източник на информация той се превръща в модератор на процеса, организатор, който осигурява емоционална атмосфера и реални условия за съвместно усвояване на знания, двигателни умения и навици;

➤ *Променената структура на комуникацията* в урока – интензифицира се не само комуникацията между педагога и обучаваните, но и взаимодействието между тях.

В експерименталната си работа използвахме **три вида ИМ** за учене и преподаване:

• **Ситуационни методи** - включват метода на конкретните ситуации в урока по физическо възпитание и спорт и провежданите в основната му част игри (подвижни, щафетни, спортно-подготвителни). Целта на обучението е: развитие на комуникативните способности; определени когнитивни качества като памет, внимание, мислене и др.; личностни качества – решителност, дисциплинираност, отговорност и др.; двигателни качества.

Принципи: проблемна ситуация; ориентация в ситуацията (конкретен набор от параметри); задължителна връзка на анализа на двигателната задача с практическото ѝ изпълнение; активно интелектуално и емоционално участие на учениците; роля на учителя – активност, сътрудничество, подпомагане, насочване, а не само управление.

Етапи на работа:

1. Изучаване на проблема в урока при изпълнение на вариант на двигателна задача (анализ), изясняване и избор на алтернатива, разработване на решение, демонстрация пред учениците, които са освен наблюдатели и коментатори.

2. Реална ситуация на вземане на решение. Описани са възможно най-много начини за двигателни действия, а не само тези, които са нужни за усвояване на двигателната задача и вземане на решение. Ученикът трябва да разграничава важната от излишната информация, да я анализира и да разработва предложения за решения. Няма едно правилно решение, а различни алтернативни възможности, които имат различни предимства и недостатъци.

По време на игра в урока или при изпълнение на определена двигателна задача учениците прилагат избраният вариант за двигателно действие при конкретна ситуация, т. е. прилагат това, което са усвоили, като по този начин развиват нови способности. Стриктно спазват правилата на играта и техниката на изпълнение, дава се свобода да определят сами действията си в рамките на нейното съдържание.

• **Дискусионни методи** - анкета, мозъчна атака, дискусия, обсъждане. *Анкетата* е свързана с определен проблем, който трябва да се реши. Тя въвлеча в колективно обсъждане, намаляване на различията, формулировка на компромисно решение.

Мозъчната атака (брейнсторминг, колективно генериране на идеи) дава възможност за кратко време да бъдат предложени голям брой идеи за решаване на даден проблем при изпълнение на нова двигателна задача в урока. Използва се за стимулиране на творческата активност на учениците. Ясно и кратко учителят привлича вниманието на учениците и поставя проблема за решаване. Те свободно изказват идеи или мнения, които се обсъждат и оценяват, след което се избират най-подходящите за използване в практическото изпълнение на двигателната задача.

Дискусията като метод на обучение се прилага за разрешаване на спорни въпроси, уточняване на противоречията и т. н.. Налице е размяна на информация за реконструиране на проблема, изясняване на алтернативите, оценяването им и споразумение за крайния вариант на изпълнение.

Обсъждане - техниката е много близка до дискусията. Общото между тях

е технологичната реализация, а различното – в конкретното обсъждане на двигателните действия.

• **Опитни (емпирични) методи:** метод на експеримента, анкетно проучване и други, основаващи се на диалога. С помощта на експеримента учителят демонстрира и доказва наличието на разнообразни двигателни действия за решаване на определен проблем, да

обясни техниката на изпълнението им. Създава се възможност за стимулиране на познавателната активност на учениците. Разкриват се нови знания, развива се наблюдателността. Вниманието им се насочва към установяването на причинно-следствените връзки между отделните движения, към формулирането на изводи. Извършването на всеки експеримент се предшества от инструктаж за последователността на неговото провеждане, за условията за безопасност при изпълнението му. Необходимо изискване при провеждането на експеримента е той да е достъпен и резултатите от него да бъдат видими от всички ученици.

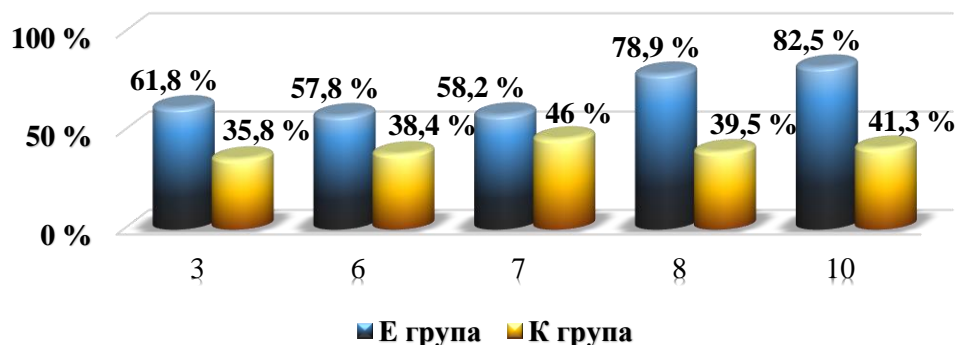
За целите на настоящото проучване - установяване въздействието на ИМ върху комуникативните способности на учениците използвахме количествен метод за събиране на данни – Анкетна карта . Насочена е към установяване на: потребността от общуване между тях; между тях и спортния педагог; степента на удовлетвореност от участието в урока по физическо възпитание и спорт. Инструментариумът на анкетирането включва въпросник от 10 айтеми, групирани по вид потребности и разпределени в четири основни групи . Прилага се скала за отговори с „да“ и „не“.

Добрите междуличностни отношения, комуникацията между учениците, ентусиазмът са важни фактори, които съпътстваха работата през целия експериментален период. Като резултат се подобри способността им за активна двигателна и мисловна дейност, подобри се устойчивостта, концентрацията и разпределеността на вниманието им (фигури 1, 2, 3).

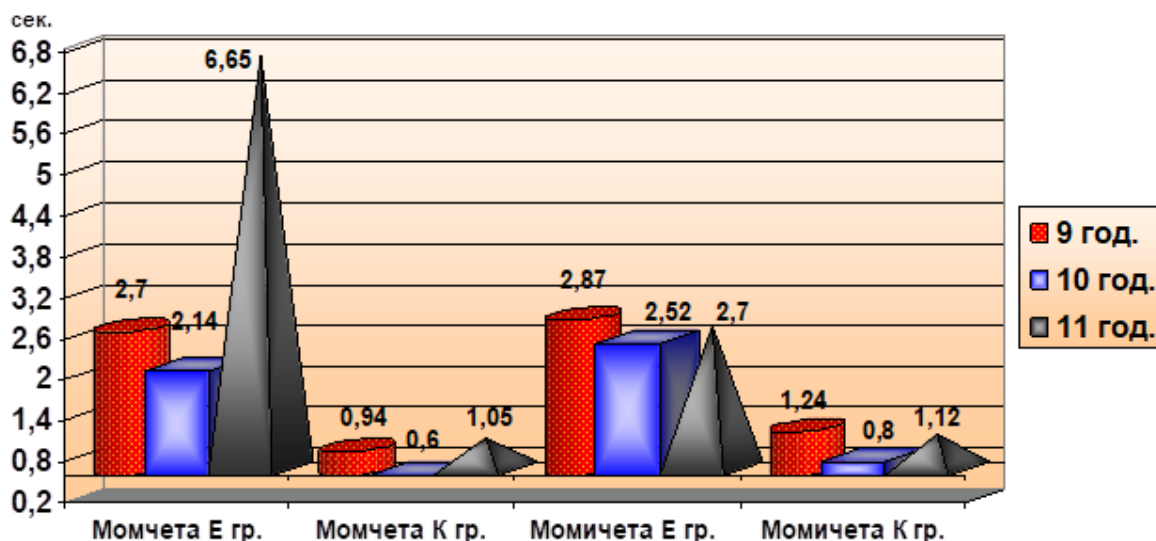
Крайните данни доказват ефективността на приложената методика за подобряване на комуникацията на учениците в експерименталната група.

На фиг. 1 се установяват подобрени комуникативни способности за обучаваните от двете групи, но за Е гр. те са значително по-добри. Абсолютната разлика за въпрос № 3 /Много ли са съучениците, с които предпочитате да играете в училище?/, е 26 %, за въпрос № 8 /Искате ли да обсъждате със съученици резултата от отборните игри?/– тя е 39.4 %, и за въпрос № 10 /Посещавате ли състезания по видове спорт, за да подкрепите участващите съученици в отборите от вашето училище?/ – 41.2%. Подобни са установените данни и за останалите въпроси от същата група. Налице са основните критерии за наличие на потребност от комуникация: повишен интерес и внимание към съучениците и към учителя; инициативни действия в урока по физическо възпитание и спорт; емоционални прояви адресирани към връстниците и други.

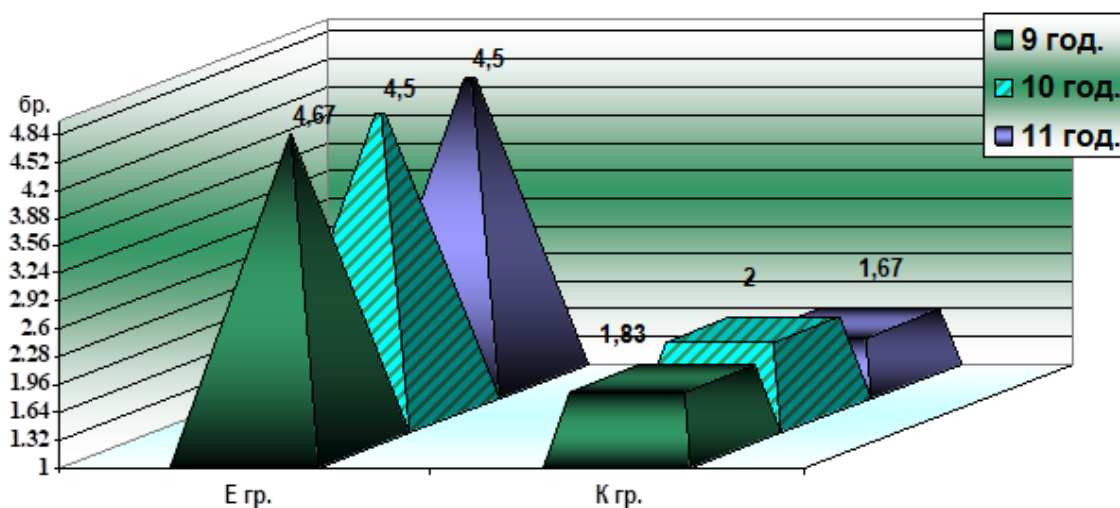
Ва фиг. 2 и 3 е отразен абсолютния прираст от развитието на двигателното качество ловкост, като съвкупност от останалите качества и от развитието на устойчивостта на вниманието.

Фиг. 1. Крайни данни от изследването на потребността от комуникация с връстниците

фиг. 2. Ловкостта при 9 – 11-годишни ученици, „Хвърляне и ловене на топка отразена от неравна повърхност на разстояние 2,5 м”, (сек).

фиг. 3. Устойчивостта на вниманието при 9 – 11-годишни ученици

ИЗВОДИ

Интерактивното взаимодействие в урока по физическо възпитание и спорт се осъществява с интензивна комуникативна дейност и усъвършенствани модели на поведение.

В тази насока приоритетите са: диалогът, мисловната дейност, свободата на избора, позитивността при оценяване, позицията на ученика, създаване на благоприятна атмосфера, организиране на комуникация и мотивация, прилагане на методи за смяна на дейности и мисловна и рефлексна дейност и други.

REFERENCES

Atanasova, NA (2008). Interactive teaching methods as an innovation in the Bulgarian educational space - historical roots. [Interactive training methods as innovation in Bulgarian educational fields of knowledge - historical roots] Sofia: National education, Sofia: Education, № 2.

Atanasova, NA (2009). Interactive teaching methods in the initial stage of education. [Interactive training methods in primary education] София: National education, Sofia: Pedagogy, № 11 - 12

Gaitandjieva, R.(2000), Using interactive techniques in the strategy of qualifying education with teachers of geography. [The use of interactive techniques in the strategy of qualified education with teachers of geography] Sofia: National education. Education and Qualification, 2000, №3, pp. 42-57.

Petrov, P., M. Atanasova (2001). Educational technologies and learning strategies. [Educational technologies and learning strategies] S., Veda Slovena - ZhG Publishing House, 2001, September 22-24, 2005, p. 423-426

http://www.un-bg.bg/documens/health_hour_sept_dec06_bg.pdf

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-1287_bg.htm

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=765> pdf
[mon.bg/?h=downloadFile&fileId=2049](http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=765) pdf